

Investigating the Evolution of the Nostalgia Process in the Narratives of *Bekhanim* Books in the Elementary school of Iran (Case Study: Narratives of the 4th and 5th Grade Textbooks), Discourse-Cultural Semantics Approach

Maryam Youran¹, Ali Karimifirozjaee*², Zahra Abolhassani Chemeh³

Abstract

Content analysis of textbooks, with the approach of discourse semantics, is a suitable method for understanding how to choose and use stories and narratives at every level of education to familiarize children with discourse systems in life. In the current research, by using the “Paul Ricoeur model”, the narrative identity of two stories from the “Khondan” books of fourth and fifth graders of Iran in 2018-19, which were selected by purposeful sampling, were analyzed. The research method in the present study is descriptive-analytical. The main questions of the present research are: 1- Which functions and

Received: 23/05/2021

Accepted: 24/08/2021

* Corresponding Author's E-mail: alikarimif@yahoo.com

1. PhD Student of Linguistics, Faculty of Literature and Foreign Languages, Azad University, North Tehran Branch, Scientific Member of Payam Noor University, Tehran, Iran.

<https://orcid.org/0000-0003-3315-7015>

2. Associate Professor, Department of General Linguistics, Faculty of Literature and Foreign Languages, Payam Noor University, Tehran, Iran.

<https://orcid.org/000-0032-6547-4293>

3. Associate Professor, Department of Linguistics, SAMT Organizations, Tehran, Iran.

<http://orcid.org/000-0001-5834-8649>

Copyright© 2024, the Authors | Publishing Rights, ASPI. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution- NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

characteristics of the semantic sign of the discourse is subject to the emotional process in the stories? 2- How is the emotional and moral influence as well as belief in the other formed? In these stories, it is the individual's identity, which according to the preservation of the national identity, values and patriotism, based on the author's discourse systems, directs the character of the stories towards the rebellion of altruism, patriotism and individual identity. The process of nostalgia in this study, is changing during two stages from the tension crisis to the aesthetic system. The main goal of this research is the comparative analysis of textbook stories based on nostalgia, in order to teach the sense of patriotism, strengthen self-confidence and national identity in children.

Keywords: identity, discourse semantics, cultural semantics, nostalgia

1. Introduction

The sign of discourse semantics provides a tool for scholars and researchers to analyze the story with a new reading and a new style. The issue in this study is to find out a comparative study of nostalgia in the textbooks of Iran's elementary school, then its effect that causes the growth and development of the child's self-awareness (expression of existence in collective situations), adaptation to the society (awareness of the values and culture of sociability, patriotism) and establishing a balance between emotions (thrills away from family, homeland, friends, etc.) and actions (achieving realism, positive thinking, trying to reach the destination and goal).

Research Question(s)

- 1- How is the emotional and moral influence as well as belief in the other formed in the stories of the fourth and fifth grades of Iranian schools?
- 2- Which functions and characteristics of the semantic sign of the discourse is the emotional process in the stories?

2. Literature Review

The sign of discourse semantics provides a tool for scholars and researchers to analyze the story with a new reading and a new style. In semantic signage, unlike classical semantics, signs are given the opportunity to be signified again. And from the usual signs that have a common and repetitive function, they become new signs with an aesthetic and unexpected function. (Shairi & Vafae, 2009: 6-1)

3. Methodology

In this study, using the "Paul Recoeur" semantic sign model, we analyze the validity of textbooks in Iran "Bekhanim" textbooks in elementary school that published between 2018-19 years, and explain the types of discourse systems. Out of 20 stories analyzed, 2 stories from both books were selected by purposive sampling.

4. Results

A large part of the path of emotional and social development of people is formed in their early childhood. Emotional development includes different dimensions. Iran is an Islamic country with religious teachings and has a national identity and preservation of patriotic values. A comparative study of the process of nostalgia in the stories of the book "Let's Read" in the fourth and fifth grade of elementary school shows that the narratives of the school books are chosen based on the preservation of these values. The comparative study of the process of nostalgia in the stories of the fourth and fifth graders' books shows that the narratives of the school books are chosen based on preserving these values. The purpose of these stories is to develop individual identity in children, to preserve national values, and to develop children's social-emotional skills with the help of discourse systems. In the stories of the book let's read at the elementary level, the author directs the characters of the stories towards altruism, patriotism and individual identity. The culture of one's own and the other's culture can be changed in the sphere of guest and host. Considering the preservation of the national identity of one's own

culture It remains and does not transform into another, and this indicates a bias towards transpersonal values. The process of nostalgia in this story is changing during two stages from a tension crisis to an aesthetic system.

References

- Asadollahi, Khodabakhsh and Mohammad Reza Shadmanaman (2019). Nostalgia in childhood and adolescence in Shahriar's poems. *Journal of Shahriar Research Studies*. No. 13.
- Peyjoy, Ali Ashraf (2019). The future in the past and the representation of the nostalgic in contemporary Iran. *Political science research*, 15th year. Issue 3. N. 59.
- Shairi, Hamidreza (2005). *Analysis of the sign-semantics of the discourse*. Tehran: SAMT.
- Fontanille, J. (1995). "La base perceptive de la sémiotique". *Degrés. Revue de synthèse à orientation sémiologiques*.
- _____ (2015). "Médiation, communication, échange, énonciation: sémiologie, où es-tu?" Retrieved from the web: <http://www.afsemio.fr/>.
- Fontanille, J. and C. Zilberberg (1998). "Tension et Signification". Editions Mardaga

دوفصلنامه روایت‌شناسی

سال ۷، شماره ۱۳، بهار و تابستان ۱۴۰۲، صص ۳۸۱-۴۱۱

مقاله پژوهشی

DOR: 20.1001.1.25886495.1402.7.13.12.5

بررسی سیر تحول فرایند نوستالژی در روایت‌های کتاب بخوانیم مقطع ابتدایی ایران (مطالعه موردی روایت‌های کتاب درسی سال چهارم و پنجم) با رویکرد نشانه‌معناشناسی گفتمانی - فرهنگی

مریم یوران^۱، علی کریمی فیروزجایی^{۲*}، زهرا ابوالحسنی چیمه^۳

(دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۲)

چکیده

تحلیل محتوایی کتاب‌های درسی، با رویکرد الگوی نشانه‌معناشناسی گفتمان، روشی مناسب برای درک چگونگی انتخاب داستان‌ها و روایت‌ها در هر مقطع تحصیلی جهت آشنایی کودکان با نظام‌های گفتمانی در زندگی است. در پژوهش حاضر، برای تحلیل هویت روایی داستان‌های کتاب‌های بخوانیم سال چهارم و پنجم مقطع ابتدایی ایران (سال ۹۸-۹۹) و تبیین انواع نظام‌های گفتمانی از مدل پل ریکور استفاده شد. هدف اصلی از این پژوهش بررسی تطبیقی

۱. دانشجوی دکتری، رشته زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، دانشگاه آزاد تهران شمال، عضو علمی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

<http://orcid.org/0000-0003-3315-7015>

۲. دانشیار، گروه زبان‌شناسی همگانی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

* alikaarimif@yahoo.com

<http://orcid.org/0000-0032-6547-4293>

۳. دانشیار، گروه زبان‌شناسی، پژوهشکده سازمان سمت، تهران، ایران.

<http://orcid.org/0000-0001-5834-8649>

Copyright© 2024, the Authors | Publishing Rights, ASPL. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution- NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

داستان‌های کتاب‌های درسی براساس نوستالژی، به‌منظور آموزش حس وطن‌دوستی، تقویت خودباوری و هویت ملی در کودکان است. از بین داستان‌های کتاب سال چهارم و پنجم دبستان، دو داستان به‌شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شد. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. سؤالات پژوهش عبارت است از: فرایند عاطفی در داستان‌ها، تابع کدام کارکردها و ویژگی‌های نشانه‌معناشناختی گفتمان است؟ اثرگذاری عاطفی و اخلاقی و همچنین باور به دیگری در داستان‌های مورد بررسی چگونه شکل گرفته است؟ در این داستان‌ها، هویت فردی است که با توجه به حفظ هویت ملی، ارزش‌ها و وطن‌پرستی، براساس نظام‌های گفتمانی نویسنده شخصیت داستان‌ها به‌سمت شوش نوع‌دوستی، وطن‌پرستی و هویت فردی هدایت می‌شود. با توجه به حفظ هویت ملی، فرهنگ خودی در خود می‌ماند و به دیگری تبدیل نمی‌شود. فرایند نوستالژی در این داستان‌ها طی دو مرحله از بحران تنشی به‌سمت نظام زیبایی‌شناختی در تغییر است.

واژه‌های کلیدی: روایت، هویت، نشانه‌معناشناسی گفتمان، نشانه‌معناشناسی فرهنگی، نوستالژی.

۱. مقدمه

کتاب‌های درسی مقطع ابتدایی به‌ویژه کتاب *بخوانیم* بهترین ابزار برای اثرگذاری بر اندیشه‌های کودکان است؛ به‌گونه‌ای که با نقل داستان‌ها و روایت‌ها، به‌طور غیرمستقیم کودکان را با اصول اولیه زندگی و ارزش‌های ملی، مذهبی و اعتقادی آشنا می‌کند. مسئله اصلی این پژوهش بررسی تطبیقی فرایند نوستالژی در روایت‌های کتاب *بخوانیم* و چگونگی تأثیر آن بر کودکان از طریق بررسی نظام‌های گفتمانی در نشانه‌معناشناسی گفتمان و همچنین پاسخ به این پرسش‌هاست: اثرگذاری عاطفی و اخلاقی و همچنین باور به «دیگری» در داستان‌های مقطع ابتدایی مدارس ایران چگونه شکل گرفته است؟ فرایند عاطفی در داستان‌ها تابع کدام کارکردها و ویژگی‌های نشانه‌معناشناختی گفتمان است؟

بخش اعظم رشد شناختی^۱، هیجانی و اجتماعی افراد در سه دوره اولیه کودکی شکل می‌گیرد (محمدزاده، ۱۴۰۱). رشد عاطفی ابعادی متفاوت دارد. از آنجا که ایران کشوری اسلامی با آموزه‌های دینی و ارزش‌های وطن‌پرستی است، مطالعه تطبیقی داستان‌های کتاب بخوانیم سال چهارم و پنجم مقطع ابتدایی مدارس نشان می‌دهد روایت‌های درسی این کتاب‌ها براساس این ارزش‌ها و آموزه‌ها انتخاب شده است. در این داستان‌ها، هویت فردی است که با توجه به حفظ هویت ملی و ارزش‌ها و وطن‌پرستی، براساس نظام‌های گفتمانی نویسنده شخصیت داستان‌ها را به سمت شوش نوع دوستی، وطن‌پرستی و هویت فردی هدایت می‌کند. فرهنگ خود و دیگری در سپهر نشانه‌ای مهمان و میزبان تغییر می‌کند. با توجه به حفظ هویت ملی، فرهنگ خودی در خود می‌ماند و به دیگری تبدیل نمی‌شود. فرایند نوستالژی در داستان‌های کتاب بخوانیم سال چهارم و پنجم مقطع ابتدایی («آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس») طی دو مرحله از بحران تنشی به سمت نظام زیبایی شناختی در تغییر است.

در پژوهش حاضر، از کتب بخوانیم مقطع ابتدایی ایران (سال چهارم و پنجم) در سال ۹۸-۹۹، دو داستان «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس» که حاوی بیشترین مفاهیم حس وطن دوستی، نوستالژی و دل‌تنگی بودند، به شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و به روش توصیفی - تحلیلی بررسی شدند. برای تحلیل داستان‌ها از مدل پل ریکور استفاده شد. در این نمونه داستان‌ها، اثرگذاری عاطفی و اخلاقی و همچنین باور به دیگری شناسایی گردید. نشانه معنانشناسی گفتمانی ابزاری برای پژوهشگران فراهم می‌کند تا با خوانشی نو و سبکی جدید به تحلیل داستان پردازند و بدون پیش‌داوری و تعصبات شخصی و با روشی علمی و ابزاری نو، گفتمان داستان را روایت کنند و از این منظر، نکات برجسته و مضامین فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی نهفته در لایه‌های زیرین داستان‌ها را برای خوانندگان آشکار نمایند. نوستالژی یا دل‌تنگی برای گذشته حالتی است روانی که به صورت ناخودآگاه در فرد آشکار و به یک اندیشه تبدیل می‌شود.

ضرورت انجام شدن تحقیق حاضر، نخست بررسی تطبیقی نوستالژی در کتاب‌های درسی بخوانیم مقطع ابتدایی ایران و سپس بیان تأثیر آن است که باعث رشد و پرورش خودآگاهی کودک (ابراز وجود در موقعیت‌های جمعی)، سازگاری با جامعه (آگاهی از ارزش‌ها و فرهنگ جامعه‌پذیری و وطن‌دوستی) و برقراری تعادل بین شوش‌ها (هیجان‌ات دوری از خانواده، وطن، دوستان و...) و کنش‌ها (رسیدن به واقع‌بینی، مثبت‌اندیشی و تلاشی برای رسیدن به مقصد و هدف) می‌شود.

۲. پیشینه تحقیق

در مورد نوستالژی و هویت روایی مطالعات زیادی در حوزه شعر و داستان انجام شده است که در اینجا به تعدادی از آن‌ها به اختصار اشاره می‌شود. لاندوفسکی^۲ (26: 1997) بر این باور است که بدون تردید زمانی که سخن از ارتباط به میان می‌آید، نظام غیریت (دیگری) نیز شکل می‌گیرد که در آن، سوژه‌ها متقابلاً با یکدیگر ارتباط برقرار کرده، همدیگر را شناسایی^۳ می‌کنند تا بتوانند به من خودشان پیوند بخورند و از حضور خود بر خود سخن بگویند که در منابع و تحقیقات انجام‌شده در این حوزه از آن با عنوان «حاضر سازی»^۴ یاد می‌شود.

گارنیر^۵ (2012) با مطالعه‌ای درباره چگونگی شکل‌گیری هویت روایی بر این باور است که به گفته ریکور، اگر ارتباط با «خود» با وساطت داستان روایت‌شده شکل می‌گیرد، هرگونه ارتباط با این داستان روایت‌شده نیازمند شکل‌های ازپیش‌نهادینه‌شده است.

از نظر یانگ^۶ (119: 2000)، «هویت» بدون بحث تفاوت بی‌معناست؛ زیرا هویت، خود نتیجه تفاوت است. به عبارت دیگر، این هویت که به معنای «همانند» یا «همان» است، فقط از طریق تفاوت با دیگران تعریف می‌شود. مهاجر همواره اقلیت و مهمان و حاشیه‌ای/ به حاشیه‌رانده شده است که در برابر میزبان، یعنی اکثریت و مرکز، قرار می‌گیرد. در چنین رابطه‌ای، معمولاً خواست کشور میزبان است که تا حد زیادی نوع

رفتارهای مهاجر را تعیین کند؛ زیرا فرهنگ میزبان یا مرکز همواره از مهاجر خواسته‌های دوگانه و متناقض دارد تا اینکه خود را با فرهنگ میزبان تطبیق دهد و الگوهای فرهنگی کشور میزبان را رعایت کند (De Fina, 2003: 115).

در حوزه شعر و داستان می‌توان به این پژوهش‌ها اشاره کرد: «نوستالژی دوره‌های کودکی و جوانی در اشعار شهریار» (اسداللهی و شادمنان، ۱۳۹۶)؛ «نوستالژی در شعر برزگری؛ یکی از گونه‌های شعر عامه بختیاری» (کریمی و دیگران، ۱۳۹۹)؛ «بررسی و تحلیل نوستالژی در اشعار فروغ فرخ‌زاد» (صادقی، ۱۳۹۹) و «پی‌جویی آینده در گذشته و بازنمایی امر نوستالژیک در ایران معاصر» (نظری، ۱۳۹۹).

۳. چارچوب نظری

۳-۱. هویت روایی از دیدگاه ریکور

به اعتقاد ریکور (2004)، شالوده اصلی خاطره دانش انسان از وقایع گذشته یا گذشتگی وقایع گذشته است. درک از گذشته، چه درک بی‌واسطه و چه باواسطه، مسبب خاطره است. ریکور به دو نوع خاطره اعتقاد دارد: خاطره فردی و خاطره جمعی. به نظر او، تاریخ دربرگیرنده هر دوی این‌هاست. او برای خاطره فردی سه ویژگی اساسی در نظر می‌گیرد: شخصی بودن، درک مفهوم فاصله و عمق زمان، و حس پیوستگی. شخصی بودن خاطره بدین معناست که خاطره اساساً فردی است و قابل انتقال به وجدان دیگری نیست. کارکرد دوم خاطره همان عمق زمان است. ما فقط از طریق خاطره‌ها به ژرفای زمان نفوذ و آن را زمانمند می‌کنیم (ریکور، ۱۳۷۴: ۵۰-۵۲). بدین ترتیب و در دیدگاه ریکور، ویژگی بارز حافظه و خاطره روایت‌پذیری آن است.

۳-۲. خاطره و نوستالژی

خاطره اثربخشی لازم را در ایجاد حالت نوستالژیک دارد. نوستالژی می‌تواند تاب‌آوری در برابر تنش و درد را بالا ببرد و ادراک شدت درد را پایین بیاورد. مطابق با جدیدترین

رویکرد، نوستالژی که حاصل مفهوم‌سازی و پژوهش‌های دهه ۹۰ میلادی به این‌سو است (پژوهش‌های افرادی همچون باچو^۷ (1995) و سدیکیدس^۸ و دیگران (2006)) عبارت است از: هیجانی وابسته به هویتی فردی - اجتماعی که دارای ماهیت دوگانه غمگینی - شادمانی و همراه با نوعی آرزومندی به گذشته است که از طریق یک شبکه عاطفی فراخوانی‌شده ناشی از یک محرک بیرونی به‌طور فعال یا منفعل، تجربه‌ی زمان حال را به تجربه‌ی خاطرات گذشته پیوند می‌زند.

۳-۳. نشانه‌شناسی فرهنگی

نشانه‌شناسی فرهنگی^۹ یکی از رویکردهای مهم در نشانه‌شناسی است. با اینکه فرهنگ همواره مورد توجه همه جریان‌ها و مکاتب نشانه‌شناسی بوده، نشانه‌شناسی روسی و به‌طور کلی اروپای شرقی در این عرصه از اصالت‌های بی‌مانندی برخوردار بوده است. یوری لوتمان (۱۹۲۲-۱۹۹۳م) نخستین فردی است که با تمرکز بر چرخه فرهنگ که بر متن‌ها متمرکز است، از نشانه‌شناسی فرهنگی سخن گفته است (پاکتچی و دیگران، ۱۳۹۶: ۷۴). اندیشمندان مکتب مسکو - تارتو کوشش کردند از نشانه‌شناسی فرهنگی و روش یا روش‌های پژوهش آن تعریفی روشن بیان کنند. نظام‌های نشانه‌ای فقط در ارتباط با هم و در تأثیر متقابل در یکدیگر است که عمل می‌کنند (توروپ، ۱۳۹۰: ۲۳). به این ترتیب، نشانه‌شناسی فرهنگی نفس فرهنگ را مورد توجه قرار می‌دهد؛ یعنی به آن الگوهای ذهنی و مادی توجه می‌کند که برای درک فرهنگ خود و فرهنگ دیگران ساخته می‌شود. با توجه به تعریف فرهنگ است که موضوع تقابل خود و دیگری مطرح می‌شود. در واقع وجود هر فرهنگی و پویایی آن به وجود یک «دیگری» فرهنگی وابسته است (سجودی، ۱۳۸۸: ۱۴۲).

۴-۳. سپهرنشانه‌ای

نخستین بار یوری لوتمان در مقاله «درباره سپهرنشانه‌ای»^{۱۰} مفهوم سپهرنشانه‌ای را مطرح کرد. او می‌گوید: سپهرنشانه‌ای فضای نشانه‌ای است که بیرون از آن نشانگی غیرممکن است. او توضیح می‌دهد که قانون اصلی سازمان درونی سپهرنشانه‌ای، تقسیم میان هسته و پیرامون است. بین سپهرنشانه‌ای و فضای فرانشانه‌ای^{۱۱} یا غیرنشانه‌ای^{۱۲} که آن را احاطه کرده، مرزی وجود دارد (لوتمان، ۱۳۹۰: ۹). لوتمان درباره مرز می‌گوید که مرز فضای نشانه‌ای مهم‌ترین جایگاه نقشی و ساختاری است که به سازکار نشانه‌ای آن استحکام می‌بخشد (همان‌جا).

۵-۳. مفهوم «خود و دیگری» سپهرنشانه، گفتمان و ارزش

پژوهشگران حوزه نشانه‌شناسی فرهنگی «خود و دیگری»^{۱۳} را یکی از الگوهای پرکاربرد در طول تاریخ اندیشه معرفی کرده‌اند. خود و دیگری فرهنگی با اصطلاحاتی همچون «ما/ غیرما»^{۱۴} و «درون/ بیرون» بیان شده است. نکته مهم این است که اساساً شناسایی و مفاهیم «خود» بدون «دیگری» نیست؛ زیرا «این» با «آن» امکان و معنا می‌یابد. «دیگری» یا «غیر» مفهومی است که وجود آن در نسبت با وجود «خود» رقم می‌خورد و عوامل گوناگونی مانند مذهب، زبان، جغرافیا و دین در شکل‌گیری ماهیت آن سهم دارد؛ به طوری که غیاب یکی غیاب دیگری نیز به‌شمار می‌آید. هگل این بحث را براساس مکتب دیالکتیک این‌گونه مطرح کرده است: «آگاهی انسانی بدون تشخیص دیگری از خود قادر به شناخت خود نیست» (به نقل از نجومیان، ۱۳۸۹: ۲۱۷).

۶-۳. افعال مؤثر و گونه عاطفی

افعال مدال^{۱۵} که افعال مؤثر نیز نامیده می‌شود (شعیری، ۱۳۹۵: ۱۰۰)، همان افعال شبه‌معین است که بر افعال کنشی تأثیر می‌گذارد تا شرایط تحقق کنش فراهم شود.

مطابق نظر فونتنی^{۱۶}، این افعال «افعال دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهند» (همان‌جا). این فعل‌ها عبارت است از: «خواستن»، «بایستن»، «دانستن»، «توانستن» و «باور داشتن». این افعال با تغییر شرایط حسی، فرایند معنا را درگیر خود می‌کنند و رخدادی تنشی را موجب می‌شوند.

۳-۷. طرح‌واره فرایند عاطفی

در فرایند عاطفی گفتمان با فضایی تنشی مواجه می‌شویم که طیف‌پذیر است و شوشرگر و کنشگر را در رابطه همسو و ناهمسو با یکدیگر قرار می‌دهد. این فرایند نشان می‌دهد گونه‌های عاطفی نظام‌مند هستند. برپایه نظریه عاطفی فونتنی، این نظام‌مندی راهی برای ارائه طرح‌واره فرایند عاطفی گفتمان است (شعیری، ۱۳۸۵: ۷۲-۱۳۷). مراحل فرایند عاطفی در ادامه بیان می‌شود.

۳-۷-۱. تحریک (بیداری) عاطفی^{۱۷}

به گفته شعیری، «شوش یعنی تلاطم سوژه و احساس بیداری او نسبت به این تلاطم از درون» (۱۳۹۵: ۹۴). فرایند عاطفی نیز در قالب فرایندی شوشی تحقق می‌پذیرد. در گونه‌های عاطفی، شوشرگر در مقابل یک «آن» گفتمانی قرار می‌گیرد که او را از درون متأثر می‌کند. در نتیجه دچار حس خاصی می‌شود و حضوری عاطفی از نظر گستره‌ای و فشاره‌ای در او شکل می‌گیرد. بدین‌سان، آهنگ و حرکت شوشرگر تغییر می‌کند و تنش‌های عاطفی از طریق آهنگ موسیقی کلام بروز می‌یابد.

۳-۷-۲. توانش عاطفی^{۱۸}

یکی از ویژگی‌های نظام شوشی نوع تغییری است که در درون سوژه رخ می‌دهد. شعیری نیز معتقد است: «فرایند شوشی با دریافت 'آنی' — که در آن دیدن و حس کردن بر دانستن و شناختن غلبه دارد — همسویی دارد» (همان: ۱۰۱). این توانش شوشرگر را آماده می‌کند تا به هویت عاطفی جدیدی دست یابد.

۳-۷-۳. هویت یا شوش عاطفی^{۱۹}

این مرحله در فرایند عاطفی نقش مرکزی دارد. شوشگر احساس می‌کند در درونش تغییری ادراکی - حسی رخ داده است. این تغییر درونی سبب می‌شود به هویت عاطفی خاصی دست یابد و آن را در قالب حال و رفتار مشخصی بروز دهد.

۳-۷-۴. هیجان عاطفی^{۲۰}

به‌زعم شعیری، «هیجان به رعدوبرقی می‌ماند که در یک لحظه تولید می‌گردد. پس ضرب‌آهنگ آن سریع و برق‌آسا است» (۱۳۹۵: ۱۹۵). شوشگر پس از دستیابی به هویت عاطفی، در یک لحظه به وضعیت بی‌خویشی می‌رسد. سپس دچار هیجان عاطفی می‌شود که بروز جسمانه‌ای هم تولید می‌کند. بدین‌سان، شاهد بروز تغییری در تن و جسم شوشگر هستیم که بی‌قراری و بی‌خویشی او را سبب می‌شود.

۳-۷-۵. ارزیابی عاطفی^{۲۱}

در مرحله آخر نیز شاهد نوعی قضاوت و ارزیابی از فرایند عاطفی گفتمان هستیم. ارزیابی مثبت نسبت به یک وضعیت عاطفی، سبب تثبیت آن و ارزیابی منفی، موجب تعدیل و حذف آن می‌گردد.

۴. بحث و بررسی: تحلیل نظام عاطفی داستان‌های «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس»

در داستان‌های «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس» هر دو پرنده از طریق تخیل در حال‌وهوای وطن قرار می‌گیرند و از حضور در فضای سرزمین مادری به‌وجد می‌آیند و دچار حیرت می‌شوند. گرمس این زمان را «لحظه بارقه»^{۲۲} می‌نامد (شعیری، ۱۳۹۵: ۴۰). لحظه بارقه به زمانی گفته می‌شود که «سوژه و ابژه در یکدیگر ذوب می‌شوند و حضور به بالاترین درجه معنایی خود که همان وجد و شور هستی‌شناختی است، نائل

می‌گردند» (همان‌جا). در این حالت، وضعیتی ادراکی - حسی و شوشی فضای گفتمان را تصاحب می‌کند و پرنده مغلوب لحظه بارقه می‌گردد. سوژه (زاغ و طوطی) ابتدا از طریق حسی - دیداری با هستی و سوژه‌های درون آن در تعامل قرار می‌گیرد. طوطی با دیدن مسافرت بازرگان به سرزمین مادری‌اش به‌وجود می‌آید و با دنیای بیرون از قفس ارتباط برقرار می‌کند. «رهایی»، «پرواز» و «سفر» نقش اصلی در تحقق این تعامل دارد. اما چون چنین امری وجود ندارد و زاغ و طوطی از چنین امکانی برخوردار نیستند، پس فعلاً تحقق نمی‌یابد. اما آن‌ها برای رهایی خود تلاش می‌کنند و به‌زعم گرمس «توقف در زمان» ندارند. سوژه - کنشگر شرایط حسی - دیداری را به فرایندی لامسه‌ای و جسمانی گره می‌زند (مریض شدن زاغ بور و به خود لرزیدن طوطی). تغییر شیوه گفتمان از جریان حسی - دیداری به فرایند حسی - لامسه‌ای، نوعی رخداد است که در درون شوشگر اتفاق می‌افتد و او برای آن برنامه‌ریزی نکرده است. به‌محض احساس رهایی، حواس دیگر شوشگر تحریک می‌شود و آن‌ها از طریق دل با هم‌نوعان خود ارتباط برقرار می‌کنند. این ارتباط به‌گونه‌ای غیرمنتظره در درون سوژه رخ می‌دهد و نوعی واکنش تنی و لامسه‌ای است. گرمس (۱۹۹۳: ۱۴) این وضعیت را «محوشدگی سوژه» می‌داند.

۴-۱. اتصال و انفصال گفتمانی در داستان‌های «آوازی برای وطن» و «رهایی از

قفس»

داستان با فرایند حسی - ادراکی ناراحتی زاغ بور و بی‌حال شدنش در قفس طلایی و شکایت و دل‌تنگی طوطی از ارباب شروع می‌شود. بعد از دیدن چنین صحنه‌ای، شوش ناراحتی و عصبانیت ارباب باعث می‌شود زاغ بور از قفس بیرون انداخته شود یا طوطی با استفاده از نظام گفتمانی کنشی - القایی باعث رسیدن به هدف خود گردد.

عامل اصلی دگرگونی حالات روحی - روانی زاغ بور و طوطی و ایجاد حس غم و اندوه در هر دو مربوط به غم دوری از سرزمین مادری و وطن است. حس دل‌تنگی به

وطن روایت را وارد نظام گفتمان تقابل می‌کند و دو سپهرنشانه‌ای مهمان و میزبان را در داستان برمی‌سازد.

نوستالژی غم، غربت و آرزوی برگشت به گذشته و میل به زمان ازدست‌رفته را در بر می‌گیرد. اولین فرایند استعلایی در داستان از آنجایی که شخصیت غیرانسانی را دارای قدرت احساس و دل‌تنگی می‌پندارد، به وجود می‌آید. فرایند حسی - ادراکی داستان با دل‌تنگی زاغ بور و طوطی شروع می‌شود. او چندین سال است که در قفسی طلایی زندگی می‌کند که نماد خوشبختی است و حس مرفه بودن را به دیگر پرندگان القا می‌کند. این مکان سبب انفصال آن‌ها از زادگاه مادری خود شده است و اکنون تلاش می‌کنند به آنجا بازگردند یا به عبارتی سعی در اتصال به زادگاه خویش دارند. در اینجا با یادآوری خاطرات گذشته و دل‌تنگی برای دوستان و وطنشان نوعی پیش‌تندگی گفتمانی رخ می‌دهد که به حاضرسازی غایب می‌انجامد. پس از بیان گفته تکراری «کوکو وطنم؟» و یا پیام‌رسانی به شیوه القایی هر روز طوطی، اربابانشان از طریق حس دیداری متوجه حالت‌های عجیب زاغ و طوطی و تحریک به بیرن انداختن آن‌ها از قفس و رساندن پیامشان به دوستانشان می‌شوند. به عبارتی حس دیداری حس حرکتی را به دنبال دارد. زاغ بور و طوطی هم با آزاد شدن به سوی وطن خویش می‌روند.

در طول مسیر فرایند گفته و گفته‌پردازی در چند جای داستان رخ می‌دهد. در ابتدا بین زاغ بور و درخت که با تعریف و تمجید وطنش حس درونی در درخت و دیگر حیوانات به وجود می‌آید که آرزوی دیدن وطن زاغ بور را خواهند کرد و یا حرف زدن طوطی و بازرگان. در غربت ماندن طولانی مدت زاغ بور و طوطی بیشترین بار ادبیات نوستالژیک را در برمی‌گیرد (زرلکی، ۱۳۸۹: ۱۱۰). زاغ بور و طوطی با یاد خاطرات کودکی، زادگاه و دوستانشان، گفته‌پرداز را دارای بحران تنشی در گفتمان نوستالژیک می‌کنند.

افکار زاغ بور و طوطی به سمت وسوی گذشته گرایش می‌یابد؛ در حالی که آن‌ها برای برون‌رفت از این بحران می‌جنگند و این کار را با تکرار جمله «کوکو وطنم» و پیام‌رسانی طوطی به دوستانش در هندوستان: «چرا یادی از دوست دل‌تنگ خود نمی‌کنید»، هر روز عملی می‌کند. آنچه در قالب وجه تنشی گفتمان نشان خواهیم داد، این است که به اعتقاد فونتنی (2015)، نوستالژی منجر به برش در وجود گفته‌پرداز - راوی می‌شود که خود نیز در قالب عمل تکرار گفته «کوکو وطنم» از سوی زاغ و «چرا یادی از دوست دل‌تنگ خود نمی‌کنید» از سوی طوطی در انتها باعث برون‌رفت و عبور گفته‌پرداز از وضعیت کنونی‌اش می‌شود و او را به سوی یافتن هویت اصلی‌اش سوق می‌دهد.

۲-۴. مقوله‌بندی مؤلفه‌های زمانی و مکانی در تبیین هویت روایی نوستالژیک در داستان‌های «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس»

نوستالژی به مثابه حائل گفتمانی بین گذشته باشکوه و آینده درخطر، به شکل‌گیری ناحیه‌ای تنشی می‌انجامد. همان‌گونه که فونتنی و زیلبرگ^{۲۳} (1998: 123) اشاره می‌کنند، ادراک نوستالژی و شیوه‌ای که گفته‌پرداز با او مواجه می‌شود، بدون شک به ابعاد پدیدارشناختی حضور در ارتباط مستقیم است. در تحلیل این داستان‌ها، نوستالژی حائلی گفتمانی بین جسم حساس و دنیای پیرامونش است. این حضور یا مرکز مؤلفه‌ای^{۲۴} که گرمس (1987) آن را جسم^{۲۵} می‌نامد، به عنوان مرکز ارجاع در ادبیات مربوط به رویکردهای نشانه‌معناشناسی به ادبیات با دورنمای پدیدارشناختی مشهود است. بنابراین همان‌طور که فونتنی (1995) اظهار می‌کند، نشانه‌شناسی با ارجاع به پدیدارشناختی بر سه مؤلفه اصلی متمرکز خواهد شد:

الف. فضای تنشی که در آن، عواطف و احساسات فرصت دارند خود را به عنوان ارزش نشان دهند. ناحیه تنشی با دو منطقه فشارهای و گستره‌ای که هر دو با ابعاد

حضور و سوگیری‌های عاطفی و شناختی همراه‌اند و با متعلقات بیناوابسته تحت کنترل‌اند، اداره می‌شوند؛

ب. حضور جسم بین دو سطح و دو واحد زبانی مطرح، سطح صورت و سطح محتوا در نظام زبانی؛

پ. شیوه‌های حضور نشانه‌معناشناختی از قبیل حضور مجازی، جاری، بالقوه و واقعی.

پس توجه به این نکته اهمیت دارد که نوستالژی همان‌طور که شعیری (۱۳۸۵: ۲۱۱) می‌گوید، از نشانه‌های حضور ممکن است؛ زیرا شوِشگر بدون هدف و نشانه‌گیری به دریافت همه آنچه قبلاً زندگی کرده و در حال حاضر از آن دور است، می‌نشیند. در داستان «آوازی برای وطن»، با شوِشگر نوستالژیکی همراهیم که به دریافت همه آنچه در گذشته زندگی کرده و در گستره زمان و مکان می‌رسد. همین امر درونۀ عاطفی نوستالژی را در او می‌پروراند.

بیشتر داستان‌های کتاب بخوانیم پایه چهارم و پنجم مقطع ابتدایی ایران، به زمان روایی حال است. اما برای شوِشگران روایت‌ها (زاغ و طوطی) یک صحنه یا یک حادثه آن‌ها را به گذشته وصل می‌کند و این گذشته همان هم‌بازی بودن با دوستانشان در هندوستان یا در علفزار داغ و سوزان بیابان است. شوِشگران هیچ امیدی به آینده ندارند؛ اما با اتکا و امید به دست یافتن به هویت اصلی خود و سرزمین مادری و پناه بردن به گذشته خود به منظور حفظ حس وطن‌دوستی، خواسته‌شان را مطرح می‌کنند.

گفته‌پرداز داستان «رهایی از قفس» با دیدن تصمیم اربابش برای مسافرت به سرزمین مادری و وطنش، حالش منقلب می‌شود و آرزوی رفتن می‌کند؛ اما چون توانایی انجام این کار را ندارد، با فرستادن پیام برای دوستانش وارد تنش فکری و عاطفی می‌شود:

گفت طوطی را «چه خواهی ارمغان کآرمت از خطۀ هندوستان؟»

(مولوی، مثنوی معنوی، دفتر اول، بیت ۱۵۵۴)

«ای بازرگان مهربان و ای دوست هم‌زبان، سلام مرا به طوطیان هندوستان برسان. از آن‌ها چاره‌گرفتماری مرا بخواه و بگو چرا یادی از این دوست اسیر و دل‌تنگ خود نمی‌کنند» (مثنوی معنوی مولوی).

دیگر نشانه نوستالژی در این داستان‌ها مکان است که به دو شکل توجیه می‌گردد:
 ۱. نوستالژی برای وطن؛ ۲. نوستالژی برای سرزمین مادری؛ مکان‌هایی که اکثر اتفاقات در آنجا رخ داده است. پس می‌توان آن را بهشت گم‌شده‌ای برای گفته‌پرداز دانست.

عصر یک روز آفتابی بود. زاغ بور همین‌طور که پرواز می‌کرد، احساس می‌کرد پوست بدنش داغ شده است. نسیمی گرم و خشک به صورتش خورد، بوی این نسیم برای زاغ بور آشنا بود. خود را توی آن نسیم گرم، رها کرد. چند بار بو کشید. قلبش پر از شادی شد. توی دلش گفت: «بوی وطن را احساس می‌کنم!».

از قفس طلائی بازرگان، سپیدار سرسبز دشت، جویبار زلال ماهی‌ها، باغ زیبای پرندگان، ساحل امن دریا و کوهسار بلند حیوانات خبری نبود، اما قلب زاغ بور از شدت شادی تندتند می‌زد. انگار که همه دنیا را به او داده بودند. خودش را روی ماسه‌های داغ کویر انداخت. تنش گرم شد. یاد دوران بچگی‌اش افتاد. آن موقع که به دنبال مادرش از این شاخه به آن شاخه می‌پرید [در اینجا گفته‌پرداز در زمان به عقب برمی‌گردد و روزهای کودکی خود را متصور می‌شود]. یاد دوستانش افتاد؛ بچه‌زاغ بورهایی که هم‌بازی‌اش بودند (کتاب *بخوانیم*، پنجم ابتدایی، ۱۳۹۷: ۶۷).

نوستالژی با ایجاد ناحیه‌ای تنشی باعث ایجاد نوعی برش می‌شود که از یک سو از لحاظ زمانی و مکانی مقید است و از سوی دیگر به گفته کان (۱۹۹۹) با انتقال ارزش‌های گذشته به زمان حال گفته‌پرداز همراه است و من و خود گفته‌پرداز را درگیر می‌کند و او را به سوی کنش تنشی همان‌طور که شعیری (۱۳۹۵: ۴۵) بدان اشاره می‌کند، سوق می‌دهد.

از سوی دیگر تلاقی دو سپهرنشانه‌ای مهمان و میزبان به نوعی به شکل‌گیری هویت ترکیبی^{۲۶} در گفته‌پرداز راوی منجر می‌شود که به گونه‌ای در سپهرنشانه‌ای مهمان هضم می‌شود.

۳-۴. هویت روایی - تنشی نوستالژیک در داستان‌های «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس» (سرزمین مهمان)

در انگاره تنشی گفتمان، هر ارزش از ترکیب دو فراارزش به دست می‌آید: فشاره و گستره. گستره محدوده‌ای است که به روی آن فشاره سوار است. گستره مربوط به کمیت، گوناگونی و ابعاد زمانی و مکانی پدیده‌هاست و بر محور شناخت استوار است (Fontanille & Zilberberg, 1998: 25-31).

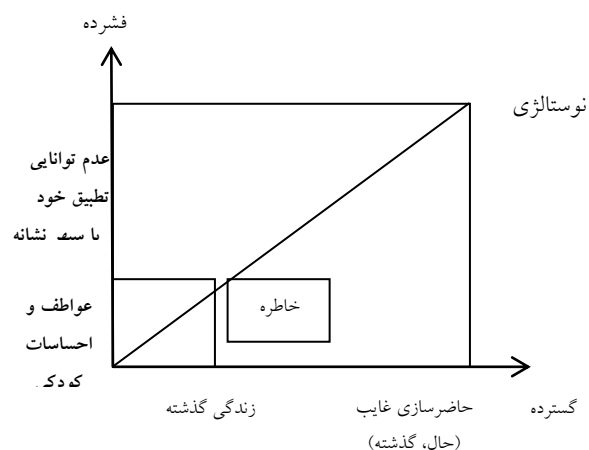
تنش حاصل جمع قبض و بسط است. ناحیه فشاره‌ای بر سوگیری‌های عاطفی و کمی کنشگر متمرکز است؛ در صورتی که ناحیه گستره‌ای نشان‌دهنده عوالم بیرونی، کمی و شناختی کنشگر است (Fontanille & Zilberberg, 2012). گفته‌پرداز داستان «آوازی برای وطن» شوشگر یا به قول ژان کلود کوکه^{۲۷} (1997: 35) ناکنشگری است که با حضور حساس و در مواجهه با دنیای بیرونی خود در ماسه‌زار داغ به ناگاه تمامیت خاطرات کودکی، دوستان، مادر و گذشته از دست رفته‌اش را در حیطه ادراک می‌کشد: «خودش را روی ماسه‌های داغ کویر انداخت. تنش گرم شد. یاد دوران بچگی‌اش افتاد. آن موقع که به دنبال مادرش از این شاخه به آن شاخه می‌پرید. یاد دوستانش افتاد، بچه‌زاغ بورهایی که هم‌بازی‌اش بودند.»

در داستان «رهایی از قفس»: «طوطیان، چرا احوال دوستتان را نمی‌پرسید؟».

افعال «حس کردن» به خوبی نشان می‌دهد که گفته‌پرداز این داستان با حضوری حساس در صدد برقراری ارتباط و حس تمامیت تجربه زنده و ناب دنیای بیرون است که هم اکنون او را احاطه کرده: «چند روزی بود که زاغ بور حس عجیبی داشت، کف قفس افتاده بود و آب و غذا نمی‌خورد و از صبح تا شب آواز می‌خواند که: کوکو وطنم؟»

همان‌طور که لوتمان (1990: 34) اشاره می‌کند، نوستالژی اعتلایافته کودکی در این داستان، حضور بالقوه و تجربه رخدادی و پدیداری عناصر هویتی کودکی از قبیل بیابان، داغ و سوزان، زاغ‌بورهای هم‌بازی‌اش و بوته‌های درختی خشک و خارهای بیابانی، هندوستان و طوطیان هم‌بازی به‌عنوان حائلی میان دو سپهرنشان‌های نامتقارن، عمل می‌کند. از آنجا که مؤلفه‌های زمان و مکان را نمی‌توان از اعضای محور گستره‌ای در انگاره تنشی گفتمان و معنا در نظر گرفت، بنابر بُعد فشاره‌ای نوستالژی، در اینجا اشاره می‌کنیم که حضور نوستالژیک ارتباط مستقیمی با عمق فضای تنشی و فرایندهای حاضرسازی و غایب‌سازی دارد.

در جدول ۱، به جمع‌بندی فضای تنشی و ویژگی تنشی نوستالژی و نقش حائلی آن در انتقال ارزش‌های گذشته به زمان حال پرداخته‌ایم.

جدول ۱. طرح‌واره تنشی نوستالژی در داستان‌های «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس»

پس شوشگر نوستالژیک وجه کنشی خود را از دست می‌دهد و به قول ژان کلود کوکه، به ناکشگر تبدیل می‌شود. از نظر کوکه، کنشگر کسی است که وارد عمل ارادی و بازنگرانه می‌گردد. عمل بازنگرانه یعنی اینکه کنشگر به‌طور ارادی وارد بازی زبانی

می‌شود که از طریق آن قدرت نقد و ارزیابی و قضاوتش را نیز به صحنه می‌کشد: «کسی که می‌گوید: 'من' و پای این 'من بودن' می‌ایستد، یعنی اینکه قدرت ایجابی خود را از طریق زبان نشان می‌دهد» (Coquet, 1997: 152).

گفته‌پرداز در هر دو داستان درگیر نوستالژی کودکی دیگری فرهنگی و تاریخی خود است. قدرت ایجابی و تأییدی خود را که می‌تواند بیانگر اراده او و انعکاس آن در زبان باشد، از دست می‌دهد. به این ترتیب، آن‌ها دیگر کنشگر نیستند، بلکه ناکنشگرند که تحت اراده و سلطه آن دیگری قرار می‌گیرند؛ یعنی حالا این همان دیگری جمعی است که بر کنشگر مسلط می‌شود و او را با ضرب‌آهنگ خود به جلو می‌برد. به همین دلیل به جای کنشگر، ناکنش‌گر منفعل وجود دارد. زمان دیگر دارای قدرت کنشی جلورونده نیست؛ یعنی با زمانی مواجهیم که به صورت تقویمی و خطی جلو می‌رود و تغییراتی را نیز نسبت به حضور کنش کنشگر در خود ثبت می‌کند. زمان به فرمی تبدیل شده است که محتوای آن خود کنشگران‌اند.

چند روزی بود که زاغ بور کف قفس افتاده بود و آب و غذا نمی‌خورد و از صبح تا شب آواز می‌خواند که، کو کو کو وطنم؟ زاغ بور به چشمه‌ساری رسید که درخت تنومندی سال‌ها آنجا روئیده بود. زاغ بور آواز می‌خواند که کو کو کو وطنم؟ درخت به او گفت: «پرنده‌های زیادی آرزو دارند که بالای شاخه‌های من لانه کنند. همین‌جا بمان». اما او مرتب آواز می‌خواند و قبول نکرد. درخت گفت: کاشکی می‌توانستم به دنبالش بروم تا ببینم وطنش کجاست!».

اما زمانی در متن مطرح است که مربوط به گذشته و تاریخ و کودکی گفته‌پرداز است. چنین زمانی، زمان آن دیگری، یعنی آن کودکی و گذشته نوستالژیک اوست که همراه با کنشگر است؛ زمانی است پر از کنش. تجربه حال شکل‌نگرفته پویایی آینده را فرامی‌خواند. این تنش بین حال و آینده انرژی را به خود اختصاص می‌دهد که دیگر فرصتی برای کنش باقی نمی‌ماند. پس زمان هم تنشی شده است و زمان تنشی راه

تنفس را برای کنش می‌بندد: «چند روزی بود که زاغ بور کف قفس افتاده بود و آب و غذا نمی‌خورد».

پس مسئله این است که درون من یک خود و دیگری شکل گرفته است. دیگری انفعال یا گسست است. گسست مکانی و گسست فرهنگی با من دارد؛ یعنی سپهرنشانه‌ای دیگری یا دگرفرهنگی. دیگری در وضعیت گستره‌ای و در شرایط انبساطی قرار دارد؛ در حالی که «خود» در وضعیت فشاره‌ای قرار دارد و شرایط انقباضی حضور را تجربه می‌کند؛ یعنی گستره زمانی «دیگری» را محقق کرده است.

جدول ۲. بحران تنشی نوستالژی و عبور از آن در سرزمین مهمان

اسیر شدن در قفس ارباب ← نوستالژی کودکی و زندگی گذشته ← وضعیت
 سلبی ← تغییر کنشگر به ناکنشگر ← غش کردن و بی‌حال شدن در کف قفس
 طلایی (دل‌تنگی طوطی) ← تغییر مکان حضور ← بازگشت به وضعیت ارادی
 من ← بازیابی کنشگر ایجابی ← حل بحران تنشی ← بازگشت به من واحد

۴-۴. نپذیرش فرهنگ دیگری در سپهر نشانه‌ای مقصد در داستان «آوازی برای وطن»

در ابتدای داستان کوتاه «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس» روایت، ما را با گفته‌پردازی مواجه می‌کند که در وضعیتی کاملاً سلبی قرار دارد. آن‌ها هم اکنون درون یک قفس اسیرند و دارای حالات روحی نوستالژیک و غم دوری از سرزمین مادری‌اند و خود را به نوعی تبعید و گرفتار می‌پندارند. گفته‌پرداز (زاغ بور و طوطی) احساس نقصان می‌کند و نمی‌تواند خود را با شرایط زندگی جدید در قفس سازگار کند. برای فرار از وضع موجود، زاغ هر روز آواز «کوکو وطنم؟» را می‌خواند و طوطی از ترفند پیام‌رسانی استفاده می‌کند. وضعیت عاطفی شوشگر دچار بحران می‌شود و تنشی کنش‌زا به وجود می‌آورد که باعث عصبانیت ارباب می‌شود. در داستان «آوازی برای وطن» بالاخره ارباب عصبانی می‌شود و او را از قفس بیرون می‌اندازد و می‌گوید: «وطن

این پرنده حتماً از قفس طلایی من بهتر است. کاشکی می‌توانستم به دنبالش بروم تا بینم وطنش کجاست!». در اینجا شوِشگر با تکرار «کوکو وطنم؟» به مقصود خود یعنی آزادی از قفس طلایی می‌رسد و فرهنگ دیگری را نمی‌پذیرد و در فرهنگ خود باقی می‌ماند. هویت و اصالتش در درون خاطرات و نوستالژیک گم نمی‌شود و تلاش او برای برون‌رفت از این وضعیت به نتیجه می‌رسد. به عبارتی کنش‌یار (اریاب) او را به هدفش نزدیک می‌کند و او را از قفس طلایی بیرون می‌اندازد. بنابراین هم طوطی و هم زاغ به مقصدشان می‌رسند.

احمد کریمی‌حکاک (2006) دو نوع نوستالژی را از یکدیگر تفکیک می‌کند: نوستالژی مخرب و نوستالژی احیاکننده. نوستالژی مخرب با پررنگ و ایدئال جلوه دادن سرزمین مادری و ردّ سرزمین بیگانه همراه است. در ابتدای داستان‌ها، طوطی و زاغ بور دچار شوِش دل‌تنگی و بی‌قراری برای سرزمین مادری می‌شوند. اما اجازه نمی‌دهند حسرت گذشته دور بر آن‌ها چیره شود. آنان قفس طلایی و سرزمین بیگانه را به اجبار نمی‌پذیرند و همچنان با تکرار آواز «کوکو وطنم؟» و پیام‌رسانی به دیگر طوطی‌ها موفق می‌شوند به هدفشان، یعنی رهایی از قفس، برسند. در اینجا به کمک نظام‌های گفتمانی، نوستالژی مسیر متفاوتی را طی می‌کند.

نوستالژی مخرب ← ایجاد کنش‌های تنش‌زا (تکرار آواز) ← رهایی از قفس (موفقیت) این نوع نوستالژی باعث هویت جدیدی در گفته‌پرداز می‌شود که هم از لحاظ روحی موفق شده به هدفش برسد و هم از لحاظ فرهنگی باعث رسیدن به سپهرنشانه‌ای آشنا می‌شود. در اینجا حسرت گذشته نمی‌تواند مستولی شود و هرگز سرزمین بیگانه و قفس طلایی را نمی‌پذیرد.

کریمی حکاک نوستالژی احیاکننده را چنین تعریف می‌کند: «قابلیت هنرمند تبعیدی درباره خود به همراه بردن عصاره فرهنگی کشور مبدأ و انتقال آن‌ها به تخیل و ذهنیت و ارائه چشم‌انداز جدیدی برای خواننده» (114: 2006). زاغ بور و طوطی تبعیدی به

انتقال فرهنگ و خاطرات سرزمین خود برای ارباب و دیگران تمایل ندارند و به خیال‌پردازی روی نمی‌آورند و به ایجاد یک شرایط تنش‌زا، مانند بی‌قراری و آواز خواندن و رساندن پیام، متوسل می‌شوند:

«چند روزی بود که زاغ بور کف قفس افتاده بود و آب و غذا نمی‌خورد و از صبح تا شب آواز می‌خواند که، کو کو کو وطنم؟»

«سلام مرا به طوطیان هندوستان برسان از آن‌ها چاره گرفتاری مرا بخواه و بگو چرا یادی از این دوست دل‌تنگ و اسیر خود نمی‌کنید؟»

در این نقطه، نوستالژی احیاکننده با تکرار «کو کو وطنم؟» یا پیام‌رسانی، ارباب را مشتاق به رساندن پیام یا دیدن وطنش می‌کند و حتی ارباب تصور می‌کند که جایی فراتر از قفس طلایی است.

گفت: «وطن این پرنده حتماً از قفس طلایی من بهتر است. کاشکی می‌توانستم به دنبالش بروم تا ببینم وطنش کجاست!»

لذا فرهنگ‌زدایی می‌شود؛ چون زاغ و طوطی در برابر انتقال هویت و فرهنگ خود مقاومت و مسیر نوستالژی را این‌گونه ترسیم می‌کنند. اما آنچه در اینجا اتفاق می‌افتد، نوستالژی مطلوب یا هدف است.

نوستالژی مخرب ← ایجاد کنش‌های تنش‌زا (تکرار آواز، بی‌قراری) ← نوستالژی احیاکننده ← نوستالژی هدف یا مطلوب (رسیدن به حس زیبایی‌شناختی)

۴-۵. نوستالژی مطلوب یا هدف

اگر شویشگر به انتقال فرهنگ و هویت زادگاه مادری خود به تخیلات و مکان مقصد تمایل نداشته باشد و در سرزمین مادری به یاد گذشته و دوران کودکی خود بیفتد، به نوستالژی «هدف» یا «مطلوب» می‌رسد و ناکام نمی‌ماند و به حس زیبایی‌شناختی دست می‌یابد. در نتیجه فرهنگ «من» در «من» باقی می‌ماند و به دیگری نمی‌رسد و گفته‌پرداز

سپهرنشانه‌ای میزبان را نمی‌پذیرد و با آن در چالش است و تعلق به سپهرنشانه بیگانه انکار می‌شود.

«بالاخره اربابش عصبانی شد و او را از قفس بیرون انداخت.»

نوستالژی مخرب از طریق نگاه نوستالژیک گفته‌پرداز به گذشته که در ابتدا هرگونه تعلق به سپهرنشانه بیگانه را منکر می‌شود، اتخاذ می‌گردد و خود شامل آرمانی جلوه دادن کشور خودی و گذشته و کودکی خود است (آب‌وهوا، خانواده، کشور و آداب‌ورسوم)؛ طرحی که سرانجام با نوعی بحران در هویت و برش هستی‌شناختی به پایان می‌رسد. اما برای خروج از این بحران تنشی (یأس و افسردگی)، زاغ بور شروع به خواندن آواز غمگین و تکرار آن می‌کند تا بتواند بر این نوستالژی متعالی غلبه کند. گفته‌پرداز اولین اقدامات خود برای خروج از بحران را انجام می‌دهد.

آواز خواندن یا پیام رساندن، تنها ترفند برای رهایی است که متعاقب نوستالژی و دل‌تنگی شدید به ذهن گفته‌پرداز داستان «آوازی برای وطن» یا «رهایی از قفس» خطور و به آن‌ها کمک می‌کند بودن خود را در سپهرنشانه بیگانه انکار کنند (Fontanille, 2015). نوعی برش در وجود او پدیدار شده است، آن‌هم به واسطه نوستالژی. در اینجا است که من خالقِ واحد باید از خود مسلط فاصله بگیرد. با رهایی از نوستالژی، آن‌هم از طریق آواز خواندن یا پیام رساندن، گفته‌پرداز تلاش خود برای رهایی را نشان می‌دهد. پس آواز خواندن ناشی از دل‌تنگی، گذار از نوستالژی مخرب به احیاکننده و در نتیجه نوستالژی مطلوب یا هدف را ممکن می‌کند.

جدول ۳. سیر تحولی نوستالژی طی نظام‌های گفتمانی

نوستالژی مخرب ← ایجاد کنش‌های تنش‌زا (آواز خواندن) ← نوستالژی احیاکننده (تمایل ارباب و دیگران برای دیدن وطن زاغ بور ← نوستالژی مطلوب یا هدف (رسیدن به سرزمین مادری) (نظام گفتمانی زیبایی‌شناختی).

«چند روزی بود که زاغ بور...» به دوره زمانی پس از اسیر شدن در قفس طلایی اشاره دارد.

«چند روزی بود که زاغ بور کف قفس افتاده بود.»

در ابتدای روایت داستان‌های کوتاه «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس»، این ایده تقویت می‌شود که گفته‌پرداز براساس شواهد زمانی روایت توانسته است بر نوستالژی مخرب غلبه کند و توانایی خود را برای فرار از قفس بازیابد؛ سپس با جلب توجه ارباب و اطرافیان از مرحله نوستالژی احیاکننده هم عبور کند و درنهایت به نوستالژی مطلوب برسد.

اما نگاه گفته‌پرداز در پایان هر دو داستان معطوف به عدم پذیرش در سپهرنشانه میزبان در سرزمین بیگانه و پذیرش میزبان در سرزمین مادری‌اش می‌شود و این به سپهرنشانه‌ای «دووجهی» یا «دوفرهنگی» می‌انجامد؛ زیرا غم دوری را تحمل نمی‌کند و تسلیم نمی‌شود و با تحمل تنش‌های فراوان به سرزمین میزبان یا مادری خود می‌رسد و از شدت تنش‌های موجود در دوران غربت کاسته می‌شود. با دیدن آزادی خود دوباره دچار نوستالژی، اما بدون تنش‌های عاطفی و به صورت نظام زیبایی‌شناختی می‌شود.

زاغ بور کمی پایین‌تر آمد. بیابان خشک و کویری را دید که درختانش بی‌برگ بودند و تا چشم کار می‌کرد، شن و ماسه بود. از قفس طلایی بازرگان، جویبار زلال ماهی‌ها، سپیدار سرسبز دشت و... خبری نبود. اما قلب زاغ بور از شدت شادی تندتند می‌زد. یاد تمام ایام کودکی‌اش افتاد و با خودش گفت «الآن بقیه کجا هستند؟».

در همین لحظه صدای سرود زاغ‌های بورکویر را شکست و یک‌صدا فریاد زدند «به وطن خوش آمدی». او با خوشحالی خودش را در بغل بقیه زاغ‌های بور انداخت و گفت: «همین جا لانه‌ام را خواهم ساخت» (کتاب بخونیم پنجم دبستان، ۱۳۹۷: ۳۴).

۴-۶. نظام زیبایی‌شناختی در سرزمین میزبان

زاغ بور و طوطی بعد از مرور خاطرات و ناله‌های بسیار و آزاد شدن از قفس، با تنش‌های بسیاری در سرزمین مهمان مواجه شدند. این تنش‌ها آن‌ها را مصمم‌تر کرد به

خودِ واقعی‌شان بازگردند و این گسست زمانی - مکانی را که بین آنان و سرزمین مادری‌شان پیش آمده بود، تحمل نمایند. بعد از اینکه به سرزمین مادری‌شان رسیدند، دوباره به خیال‌پردازی و مرور خاطرات دوران کودکی‌شان پرداختند؛ ولی در این زمان تنشی در کار نبود، بلکه از بحران تنشی به حس زیبایی‌شناختی رسیدند.

گرمس (۱۹۸۷) در کتاب *نقصان معنا* از «رخداد زیبایی‌شناختی»^{۲۸} سخن می‌گوید. او زیبایی‌شناختی را به دو دسته کلاسیک^{۲۹} و باروک^{۳۰} تقسیم می‌کند (به نقل از شعیری، ۱۳۸۵: ۱۸۳-۱۸۶). در نظام کلاسیک، ابژه زیبایی‌شناختی مستقل از سوژه‌ای که با او در ارتباط است، تولید معنا می‌کند. در نظام باروک، ابژه زیبایی‌شناختی براساس کارکرد التفاتی یا روی‌آوردی^{۳۱} و هوسرل^{۳۲} زیر نگاه سوژه و تأثیر متقابل آن دو بر یکدیگر و تابع نظامی حسی - ادراکی که هم‌آمیختگی سوژه و ابژه را در پی دارد، تولید معنا می‌کند (همان‌جا). زاغ بور به سبب رابطه حسی عمیقی که به سرزمین مادری‌اش، هم‌بازی‌هایش و بیابان داغ و سوزان دارد، بر تمام اطرافیانش از جمله ارباب و دیگر حیوانات و پرندگان تأثیر گذاشته و همه در آرزوی وصال به سرزمین مادری یا وطن زاغ بور هستند.

درخت گفت: «کاشکی می‌توانستم به‌دنبالش بروم تا ببینم وطنش کجاست!» به سپیداری رسید و همین ماجرا دوباره اتفاق افتاد و سپیدار هم گفت: «کاشکی می‌توانستم به‌دنبالش بروم تا ببینم وطنش کجاست!» به یک جویباری رسید و با ماهی‌ها آشنا شد. ماهی‌ها به او پیشنهاد دادند که کنار جویبار بماند. اما او گفت: «آنجا محل زندگی من نیست باید به وطنم برگردم». ماهی‌ها گفتند: «حتماً وطنش از جویبار ما زلال‌تر است». «کاشکی می‌توانستیم به‌دنبالش برویم تا ببینیم وطنش کجاست!»

یا در داستان «رهایی از قفس»، ارباب حیران از گفتن چنین خبری، با خود گفت: «کاشکی چنین خبری را نمی‌دادم!» و بر سر و روی خود می‌زند.

در اینجاست که انقطاع و ناپیوستگی زاغ بور از قفس طلایی، همراهی و همدلی ماهی، درخت و بقیه، و طوطی و خبررسانی بازرگان کمک می‌کند آن‌ها بحران تنشی را

پشت‌سر بگذارند و وارد مرحله دیگری به نام زیبایی‌شناختی شوند. این رابطه بین زاغ بور و طوطی (گفته‌پرداز) و محیط اطرافش است و بی‌تابی زاغ بور را برجسته می‌کند. این برجسته شدن بی‌تابی فعل مؤثر خواستن و اراده کردن زاغ بور را برای رسیدن به سرزمین مادری فعال می‌کند.

۵. نتیجه

مطالعه تطبیقی فرایند نوستالژی در داستان‌های کتاب *بخوانیم* سال چهارم و پنجم مقطع ابتدایی نشان می‌دهد روایت‌های درسی کتاب‌های مدارس براساس حفظ این ارزش‌ها انتخاب شده است. هدف از این داستان‌ها حفظ ارزش‌های ملی، پرورش هویت فردی کودک و پرورش مهارت‌های عاطفی - اجتماعی او به‌کمک نظام‌های گفتمانی است. در داستان‌های کتاب *بخوانیم* مقطع ابتدایی، نویسنده شخصیت داستان‌ها را به‌سمت شوش نوع‌دوستی، وطن‌پرستی و هویت فردی هدایت می‌کند. فرهنگ خود و دیگری در سپهرنشانه‌ای مهمان و میزبان قابل تغییر است. با توجه به حفظ هویت ملی، فرهنگ خود در خود می‌ماند و به دیگری تبدیل نمی‌شود و این نشان‌دهنده تعصب داشتن به ارزش‌های فرافردی است. فرایند نوستالژی در این داستان طی دو مرحله از بحران تنشی به‌سمت نظام زیبایی‌شناختی در تغییر است.

۱-۵. عوامل مؤثر بر هویت روایی در کتاب‌های *بخوانیم* سال چهارم و پنجم مقطع ابتدایی

۱-۱-۵. گونه‌های روایی کنشی - عاطفی در داستان

بررسی داستان‌های کتاب *بخوانیم* مقطع ابتدایی (سال چهارم و پنجم) ایران در قالب نشانه‌معناشناسی، نشان‌دهنده تحقق گونه روایی اثرگذار عاطفی - کنشی در سرتاسر داستان‌هاست. این داستان‌ها در فضایی نوستالژیک با اثرپذیری از فرایندهای حسی - ادراکی - تنشی شرایط را برای رسیدن به هدف نهایی یعنی وصال به سرزمین مادری و

حفظ هویت فردی فراهم کرده‌اند. در این داستان‌ها با گفتمان پویا یا حرکتی روبه‌ییم. گفتمان پویا گفتمانی است که مجموعه عوامل آن حرکتی رو به جلو دارند. در این گفتمان، معنا تابع تغییر و تحولی است که کنش‌گذار از وضعیت اولیه (اسیر و گرفتار شدن در فضای دیگر فرهنگی) به وضعیت ثانویه (رهایی و رسیدن به خود واقعی) سوق می‌یابد. برپایه نظام عاطفی، گفتمان ابتدا با توصیف غم و اندوه کنشگران شروع می‌شود. کنشگران در آرزوی دستیابی به سرزمین مادری‌اند و با دیدن مسافرت ارباب و پرندگان آزاد، از تعامل حسی - دیداری با ابژه بازمی‌مانند. سپس در نوع تعامل خود با ابژه تجدیدنظر می‌کنند و این بار در فرایندی جسمانه‌ای و از طریق بی‌قراری با ابژه ارتباط برقرار می‌کنند.

۲-۱-۵. هویت ملی و وطن پرستی

هویت هر قوم و ملتی شناسنامه حیات معنوی و مادی آن قوم به‌شمار می‌آید و شکل‌پذیری هویت در نهاد کودکان هر سرزمین، وابسته به آشنایی آن‌ها با هویت ملی و وطن پرستی است. در داستان‌های «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس»، کنش‌پذیر از سرزمین مادری به یک قفس تبعید و در آن اسیر شده است. در این داستان‌ها، کنشگران ضمن حفظ هویت ملی و سرزمین مادری، در فضای دیگر فرهنگی سرزمین مهمان گم نمی‌شوند و تمام تلاش خود را برای رهایی از دیگر شدن و رسیدن به خود واقعی انجام می‌دهند. زاغ بور و طوطی که نمادهای استقامت در سرزمین بیگانه‌اند، با حفظ منیت خود و تبدیل نشدن به دیگری دیگر فرهنگی، به سرزمین مادری و هدف خود می‌رسند.

۳-۱-۵. شوش امید داشتن و رسیدن به هدف

فرایند نوستالژی طی دو مرحله برای کنشگران رخ می‌دهد. ایجاد حس نوستالژیک در روایت زاغ بور، سازمان‌دهی مجدد نظام ارزشی گفتمان مورد بررسی را در پی دارد. در

مرحله اول، کنشگران با بحران تنشی بالایی روبه‌رویند. این بحران تنشی باعث ایجاد انقطاع آن‌ها از قفس ارباب می‌شود و نوستالژی مخرب را در پی دارد که منجر به ایجاد کنش‌های تنش‌زا، یعنی تکرار آواز و پیام رساندن به دوستان، می‌شود.

۴-۱-۵. نوستالژی هدف و رسیدن به نظام زیبایی‌شناختی

پس از آزاد شدن از قفس و طی کردن مسیر و تحمل کنش‌های تنش‌زا، به سرزمین میزبان می‌رسد؛ سرزمین مادری که بیابانی گرم و سوزان است. او به هدفش دست می‌یابد و بعد از پشت‌سر گذاشتن بحران‌های تنشی کنش‌زا و غم دوری، به ارزش‌های جدیدی می‌رسد که هدف و مطلب نهایی خود است؛ همان حس زیبایی‌شناختی و آرامش درون است و به هویت گم‌شده‌اش بازمی‌گردد. به لحاظ مؤلفه‌های نشانه‌معنایی دخیل در شکل‌گیری این هویت روایی، باید به این نکته توجه کرد که خاطره و نوستالژی با ایجاد ناحیه تنشی، محل شکل‌گیری ارزش‌های جدید است. این کنش روایی اگرچه عبور از بحران تنشی حضور را در پی دارد، به‌نوعی منجر به برقراری گفت‌وگو با سپهرنشانه دیگری نمی‌شود که در آن، عامل گفتمانی هویت خود را بازمی‌یابد؛ اما هویتی ترکیبی در سپهرنشانه مقصد نیست؛ بلکه هویتی فردی و خودی است.

۵-۱-۵. باور به دیگری در داستاهای «آوازی برای وطن» و «رهایی از قفس»

کنشگران در سرزمین مهمان و در قفس ارباب، از خود واقعی جدا نمی‌شوند و هویت خود را حفظ می‌کنند؛ به عبارتی هرچند دچار گسست عاطفی و انفصال گفتمانی با دنیای اطراف می‌شوند، خود واقعی را با تکرار «کوکو وطنم؟» و یاد دوستان در هندوستان حفظ می‌کنند و این فرایند تکرار باعث می‌شود امید رسیدن به هدف و مقصد را همچنان حفظ کنند. پس من واقعی کنشگران تحت تأثیر فرهنگ، مکان (قفس ارباب) و اطرافیان قرار نمی‌گیرد و به دیگری تبدیل نمی‌شود. در سرزمین مادری، به

مرور خاطرات دوران کودکی با دوستان و مادرش می‌پردازد. من بی‌هویت در من واقعی باقی می‌ماند؛ به عبارتی من به دیگری خودش تبدیل می‌شود. دیگری که جزء هویت و ذات خودش است؛ دیگری آزاد و رها از دیگری در قفس و دیگری دگر فرهنگی. پس خود و دیگری زاغ هر دو یکی هستند با یک هویت و یک فرهنگ.

۵-۱-۶. پرورش مهارت‌های عاطفی - اجتماعی کودک

می‌توان گفت هر انسانی در دو دنیا زندگی می‌کند: دنیای درون که با شوش‌ها (احساسات و عواطف) همراه است و دنیای بیرون که همان کنش‌های زندگی اجتماعی است. در مراحل رشد انسان، هم عواطف ظاهر می‌شود و گسترش می‌یابد و هم زندگی با دیگران و رفتارهای اجتماعی شکل می‌گیرد. بررسی تطبیقی نوستالژی در کتب درسی مقطع ابتدایی ایران باعث پرورش خودآگاهی کودک (ابراز وجود در موقعیت‌های جمعی)، سازگاری با جامعه (آگاهی از ارزش‌ها و فرهنگ جامعه‌پذیری و وطن‌دوستی) و برقراری تعادل بین شوش‌ها (هیجان‌ات دوری از خانواده، وطن، دوستان و...) و کنش‌ها (رسیدن به واقع‌بینی، مثبت‌اندیشی و تلاش برای رسیدن به مقصد و هدف) می‌شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Cognitive development
2. Landowski
3. Identification
4. Presentification
5. Garnier
6. Young
7. Batcho
8. Sedikides
9. cultural semiotics
10. "On the Semiosphere"
11. Extra-semiotics
12. Non- semiotic
13. Others

14. Us/ not us
15. Verbs modaux
16. J. Fontaniile
17. eveil affectif
18. Disposition affective.1
19. pivot affectif
20. Emotion
21. Moralization
22. Moment desthesie
23. Fontanille and Zilberberg
24. Deictic center
25. Corps
26. Hybrid identity
27. Coquet
28. Evenementesthetique
29. Classique
30. Baroque
31. Intentionnel
32. Husserl

منابع

- اسداللهی، خدابخش و محمدرضا شادمنا من (۱۳۹۶). «نوستالژی در دوره‌های کودکی و نوجوانی در اشعار شهریار». نشریه مطالعات شهریارپژوهی. ش ۱۳. صص ۴۶۵-۴۸۲.
- انوشه، حسن (۱۳۷۶). فرهنگ‌های ادبی فارسی، گزیده اصطلاحات، مضامین و موضوعات ادب فارسی. ج ۲. چ ۲. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- پاکتچی، احمد و دیگران (۱۳۹۶). «واکاوی نظریه فرهنگی 'سپهرنشان‌های' یوری لوتمان و کاربست آن در زمینه تحلیل مناسبات میان دین و سینما». راهبرد فرهنگ. س ۱۰. ش ۳۹. صص ۷۳-۹۵.
- پی‌جویی، علی‌اشرف (۱۳۹۹). «آینده در گذشته و بازنمایی امر نوستالژیک در ایران معاصر». پژوهشنامه علوم سیاسی. س ۱۵. ش ۳. صص ۲۰۱-۲۳۶.
- تورپ، پ. (۱۳۹۰). «نشانه‌شناسی فرهنگی و فرهنگ» در فرزنان سجودی (گردآورنده و ویراستار). نشانه‌شناسی فرهنگی (مجموعه مقالات) ترجمه گروه مترجمان. تهران: نشر علم.
- ریکور، پل (۱۳۷۴). «حافظه، تاریخ، فراموشی». گفتگو. س ۳. ش ۸. صص ۴۷-۶۰.

- زرلکی، شهلا (۱۳۸۹). *خلسه خاطرات*. تهران: نیلوفر.
- سجودی، فرزانه (۱۳۸۸). «چالش در لایه‌های متن: مسجد امام اصفهان» در *نشانه‌شناسی: نظریه و عمل* (مجموعه مقالاتی از فرزانه سجودی). تهران: نشر علم.
- شعیری، حمیدرضا (۱۳۸۵). *تجزیه و تحلیل نشانه‌معناشناسی گفتمان*. تهران: سمت.
- شعیری، حمیدرضا (۱۳۹۴). «مقاومت، ممارست و مامشات گفتمانی، گفتمان و قلمروهای آن». *مجله جامعه‌شناسی ایران*. د ۱۶. ش ۱. صص ۱۱۰-۱۲۸.
- شعیری، حمیدرضا (۱۳۹۵). *نشانه‌معناشناسی ادبیات*. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- صادقی، معصومه (۱۳۹۹). «بررسی و تحلیل نوستالژی در اشعار فروغ فرخزاد». *شفای دل*. د ۳. ش ۶. صص ۱۸۹-۲۰۴.
- کریمی، روح‌الله و دیگران (۱۳۹۹). «نوستالژی در شعر برزگری یکی از گونه‌های بختیاری». *فرهنگ و ادبیات عامه*. ج ۸. ش ۳۶. صص ۲۸۱-۳۱۱.
- نجومیان، امیرعلی (۱۳۸۹). «تجربه‌ی مهاجرت و پارادوکس همانندی و تفاوت» در *نشانه‌شناسی فرهنگی*. تهران: سخن.
- محمدزاده، اکرم (۱۳۹۵). «اثر بخشی درمان شناختی - رفتاری بر اضطراب اجتماعی». *دستاوردهای روان‌شناختی (علوم تربیتی و روان‌شناسی)*. د ۲۳. ش ۲.
- کتاب بخوانیم و بنویسم کلاس‌های چهارم و پنجم مدارس ابتدایی ایران. ۱۳۹۸-۱۳۹۹.
- Anoushe, H. (1997). *Persian literary cultures, a selection of terms, themes and themes of Persian literature* (in Farsi). Vol. 2. 2nd Ed. Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance.
- Asadollahi, Kh., & Shadmanaman, M. (2019). "Nostalgia in childhood and adolescence in Shahriar's poems" (in Farsi). *Shahriar Study Journal*. N. 13.
- Batcho, K. I. (1995). "Nostalgia: A psychological perspective. Perceptual and Motor Skills". *American Psychological Association logo*. Vol. 80. No. 1. pp. 131-143.
- Caune, J. (1999). "La médiation culturelle: une construction du lien social". *Les enjeux de l'information et de la communication*.
- Coquet, J. C. (1997). "La Quête du Sens: La langue en Question". *Presses Universitaires de France-PUF*. p. 152.
- De Fina, A. (2003). *Identity in Narrative: A study of Immigrant Discourse*. Vol. 2. John Benjamins Publishing.

- Fontanille, J. (1995). "La base perceptive de la sémiotique". *Degrés. Revue de synthèse à orientation sémiologiques*.
- Fontanille, J. (2015). "Médiation, communication, échange, énonciation: sémiose, oùes-tu?". Retrieved from the web: <http://www.afsemio.fr>.
- Fontanille, J., & Zilberberg, C. (1998). *Tension et Signification. Philosophy Et Language: MardagaBroché-5*.
- Garnier, J. (2012). "Identité narrative et internet: quel concept pour quelleréalité?". *Recherches en Communication*. Vol. 36. No. 36. pp. 149-164.
- Greimas, A. J. (1987). *De l'imperfection*. Vol. 2. Editions Fanlac.
- Greimas, A. J., & Courtes, J. (1993). *Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*. Paris: Hachette.
- Husserl, E. (1974). "Kant and the Idea of Transcendental Philosophy". *Southwestern Journal of Philosophy*. Vol. 5. No. 3. pp. 9-56.
- Karimi Hakkak, A. (2006). "Conférencelittéraire". *Meskoob collection*. S. USA: Kanoone Iranian.
- Karimi, R., et al. (2019). "Nostalgia in Barzegari's poetry, one of the types of Bakhtiari" (in Farsi). *Popular culture and literature*. Vol. 8. No. 36. pp. 281-311.
- Landowski, E. (1997). *Présences de l'Autre: Essais de Socio-Sémiotique 2*. Vol. 2. Presses universitaires de France.
- Lotman, I. M. (1999). *La Sémiosphère*. Presses Univ. Limoges.
- Lotman, Y. M. (1990). *Universe of the Mind. A Semiotic Theory of Culture*. London: IB Taurus.
- Najoomian, A. (2009). "The experience of migration and the paradox of sameness and difference" (in Farsi). In *Cultural Semiotics*. Tehran: Sokhn.
- Paktchi, A., et al. (2016). "Analyzing the cultural theory of Yuri Lotman's "semiospher" and its application in the field of analyzing the relationship between religion and cinema" (in Farsi). *Culture Strategy*. Vol. 10. No. 39.
- Pijoyi, A. (2019). "The future in the past and the representation of the nostalgic in contemporary Iran" (in Farsi). *Political Science Research*. Vol. 15. No. 3.
- Ricoeur, P. (1995). "Memory, History, Forgetting" (in Farsi). *Dialogue*. Vol. 8. No. 3. pp. 47-60.
- Ricoeur, P. (2004). *Memory, History, Forgetting*. The University of Chicago Press.
- Routledge, C., et al. (2013a). "Nostalgia as a resource for psychological health and well-being". *Social and Personality Psychology Compass*.

- Routledge, C., et al. (2013b). "Finding meaning in the past: Nostalgia as an existential resource". In K. Markman, T. Proulx, & M. Lindberg (Eds.). *The Psychology of Meaning* (pp. 297-316). Washington, DC: American Psychological Association..
- Sadeghi, M. (2019). "Investigation and analysis of nostalgia in Forough Farrokhzad's poems" (in Farsi). *Healing of the Heart*. Vol. 6. No. 3. pp. 189-204..
- Sedikides, C., Wildschut, T., Arndt, J., & Routledge, C. D. (2006). "Affect and the self". In J. P. Forgas (Ed.). *Affect in social thinking and behavior: Frontiers in social psychology* (pp. 197-215). New York, NY: Psychology Press..
- Shairi, H. R. (2005). *Analysis of the sign-semantics of the discourse* (in Farsi). Tehran: SAMT.
- Shairi, H. R. (2015). "Resistance, practice and appeasement of discourse, discourse and its territories" (in Farsi). *Iranian Journal of Sociology*. Vol. 1. No. 16. pp. 110-128.
- Shairi, H. R. (2016). *Sign-semantics of literature* (in Farsi). Tehran: Tarbiat Modares University.
- Sojodi, F. (2008). "The challenge in the layers of the text: Imam Mosque of Isfahan" (in Farsi). *Semiotics: theory and practice (a collection of articles by Farzan Sejoudi)*. Tehran: Science.
- Torup, P. (2010). "Cultural semiotics and culture" (in Farsi). In F. Sejoudi (collector and editor). *Cultural Semiotics* (collection of articles, translated by the group of translators). Tehran: Science.
- Young, Robert J.C. (2000). "Deconstruction and the Postcolonial". In *Deconstructions*. Nicholas Royel (Ed.). Houndmills: Palgrave.
- Zarleki, Sh. (2010). *The ecstasy of memories* (in Farsi). Tehran: Nilofar.
- Zilberberg, C. (2012). *La Structure Tensive: suivi de Note Sur la Structure des Paradigmes et de Sur la Dualité de la Poétique*. Presses Universitaires de Liège.